

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Asetuksessa todetaan, että osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi on toteutettava maahanmuuttajan äidinkielellä tai kielellä, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. Asetuksen mukaan arviointi suoritetaan pääsääntöisesti kunnan tai työvoimaviranomaisen toimipisteessä. Tulkin käyttö-mahdollisuudesta ja etätapaamisen mahdollisuudesta mainitaan perusteluissa. Olisi hyvä, että asiat mainittaisiin suoraan asetuksessa. Valtaosa näistä arvioinneista tehdään nykyiselläänkin tulkin avustuksella ja on melko mahdoton ajatus, että viranomaisorganisaatioissa joka puolella työskentelee ihmisiä, joiden kielitaito kattaa edes osaa asiakkaiden kielivalikoimasta. Arkipäivän englannin kielen taito ei riitä viranomaisasioiden ymmärtämiseen riittävällä tasolla. Kotoutumissuunnitelma tehdään nykykäytännön mukaan usein alkukartoituksen yhteydessä. Jatkossa tulkin käyttö helpottaa arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman laatimisen yhdistämistä. Etätapaamisen mahdollisuus helpottaa pitkien välimatkojen ja huonojen kulkuyhteyksien päässä asuvien ihmisten asiointia.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin liittyvässä muistiossa todetaan, että alkuhaastatteluun on varattava riittävän pitkä asiointiaika, jotta asetuksessa määritellyt selvittävät kysymykset ennätetään käydä läpi. Lisäksi on selvittävä tarve mahdolliselle perheen kotoutumissuunnitelmalle kysymällä maahanmuuttaneen perhetilanteesta, kuten siitä onko hänellä puoliso. On huomioitava, että riittävän ajan varaaminen asetuksessa mainittujen asioiden huolelliselle selvittämiseksi edellyttää kaikissa viranomaisorganisaatioissa riittävää resurssointia sekä aiempaa laajempaa ja monipuolisempaa osaamista työvoimaviranomaiselta. Riittämätön ja kiireellä tehty arviointi voi johtaa kotoutumisen pitkittymiseen ja vaikeutumiseen, jos esim. oleellisia terveydentilaan tai perheen tilanteeseen liittyviä asioita ei ehditä arvioimaan.

Huomion kiinnittäminen oikeuksien ohella myös maahanmuuttaneen velvollisuuksiin sekä monialaiseen yhteistyöhön ja sen velvoittavuuteen on positiivista.

Asetuksessa on listattu asioita, joita osaamisen ja kotoutumisen palvelutarvearvioinnissa pitää arvioida. Opiskelutaitojen ja -valmiuksien selvittämiseen liittyen olisi listaan hyvä lisätä myös matemaattisten valmiuksien selvittäminen.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttaminen asetuksessa esitetyllä tavalla on kannatettava ajatus. Sen toteuttaminen on kuitenkin haastavaa, ellei lähes mahdotonta suuressa osassa Suomea. Hankaluudet ryhmien muodostamisessa, omakielisen ohjaajan saamisessa tai palvelun järjestämisessä harvinaisen kielen omaaville henkilöille ovat kohtuuttomia. Onnistuakseen yhteiskuntaorientaation ohjaajalle tulisi luoda selkeät pätevyysvaatimukset ja heitä pitäisi kouluttaa valtakunnallisesti niin, että palvelun yhdenvertainen tuottaminen voisi olla mahdollista ilman viivettä. Palvelun järjestämisen haasteet aiheuttavat kunnille kohtuutonta painetta, eikä asioita välttämättä saada ratkaistua kuntien tai työllisyysneuvostojen yhteistyöllä. Näin ollen palvelun järjestäminen kustannustehokkaasti ei ole mahdollista. Palvelun toteuttaminen asettaa eriarvoiseen asemaan sekä kunnat että niissä asuvat maahanmuuttaneet ihmiset.

Palvelu tuollaisenaan tulisi poistaa laista ja siihen suunnitellut tiedot voisi sisällyttää kotoutumiskoulutukseen. Muut kuin kotoutumiskoulutukseen ohjattavat voisivat saada vastaavat tiedot tulkittuna ja/tai materiaalina itseopiskeltavaksi. Näin myös korostuisi asiakkaan oma vastuu kotoutumisessa. Materiaali tuotettaisiin valtakunnallisesti niin kuin aseuksessa on esitetty, lisättyinä myös harvinaista kieltä puhuville ja/tai luku- ja kirjoitustaidottomille tarkoitettulla audiovisuaalisella materiaalilla.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

Asetus perusteluineen on selkeä ja kattava. Satakunnan ELY-keskuksella ei ole lausuttavaa asiasta.

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Laskennallisen korvauksen jakosuhte kunnan ja hyvinvointialueen kesken säilyy samanlaisena kuin aiemmin. Korvauksen määrään on lisätty laskennallinen osuus tulkkauskulujen korvaamiseksi. Tulkkaus- ja kääntämiskustannusten korvaaminen laskennallisella osuudella muodostaa riskin tulkkauksen käytön rajaamiseen asiakastilanteissa. Tämä taas voi johtaa siihen, että asiakas ei riittävästi ymmärrä asiakastapaamisissa läpikäytyjä asioita, jolloin luottamus viranomaisen toimintaan horjuu ja kotoutuminen heikentyy.

Positiivista on 18 vuotta täyttäneestä henkilöstä maksettava lisäkorvaus, joka on tarkoitettu kattamaan kustannukset osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista sekä yhteiskuntaorientaation ja kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä.

Kokonaisuudessaan tulkkaus- ja kääntämiskulujen siirtäminen todellisten kustannusten korvaamisen sijaan laskennalliseksi korvaukseksi sekä yhteiskuntaorientaation että kotoutumiskoulutuksen

järjestämisvastuun siirtyminen kunnille samanaikaisesti korvausajan lyhenemisen kanssa vaikuttaa negatiivisesti kuntien motivaatioon vastaanottaa etenkin kiintiöpakolaisia.

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Satakunnan ELY-keskuksella ei ole lausuttavaa asiassa.

Muut huomiot

-

Juhala Päivi
Satakunnan ELY - Työllisyys, osaaminen ja yrittäjyys -yksikkö